

บทที่ 3

แนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ

ในส่วนนี้จะได้ทำการศึกษาลักษณะกฎหมายต่างประเทศที่เป็นต้นแบบ ได้แก่ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น ทั้งในส่วนของแนวทางการเยียวยาผู้เสียหายและแนวทางการเยียวยาจำเลย

3.1 แนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และเหยื่ออาชญากรรมตามกฎหมายต่างประเทศ

การช่วยเหลือผู้เสียหายโดยรัฐเริ่มมีปรากฏเป็นครั้งแรกในประมวลกฎหมายฮัมมูราบี (Babylonian Code of Hammurabi) ซึ่งเป็นช่วง 1775 ปีก่อนคริสต์ศักราช¹ แม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาจะยังไม่ได้แยกออกอย่างชัดเจนเช่นในปัจจุบัน แต่หลักกฎหมายนี้ถือว่าเป็นหลักกฎหมายอาญาที่มีความเก่าแก่มากที่สุด โดยประมวลกฎหมายนี้ได้บัญญัติให้รัฐช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา ยกตัวอย่างเช่น ในคดีปล้นทรัพย์ที่ผู้เสียหายต้องสูญเสียทรัพย์ไปจากการกระทำความผิดในกรณีที่ไม่สามารถจับตัวผู้กระทำความผิดได้ หรือในกรณีของการฆาตกรรม รัฐก็ต้องช่วยเหลือแก่ญาติของผู้เสียชีวิตโดยจ่ายค่าทดแทนเป็นเงินจำนวนหนึ่งจากคลังแผ่นดิน (...the governor was to pay the heir a specific sum in silver from the treasury)² แต่เมื่อเวลาผ่านไปจนกระทั่งเข้าสู่สมัยกลาง (Middle Age) การเยียวยาแก่ผู้เสียหายโดยรัฐถูกลดความสำคัญลงและถูกแทนที่ด้วยการเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด กล่าวคือผู้เสียหายต้องไปฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้กระทำความผิดโดยใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งเป็นสำคัญ³

¹ Andrew Karmen , Crime Victims : An Introduction to Victimology , (US: Thomson Learning , 2001) , p.293.

² Ibid.

³ Ibid..

การชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐกลับมามีความสนใจอีกครั้งหนึ่งในช่วงปี ค.ศ.1800 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการปรับปรุงครั้งใหญ่เกี่ยวกับระบบราชทัณฑ์ในภาคพื้นยุโรป และในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ยังได้มีการพิจารณาถึงผู้เสียหายในคดีอาญาที่ยังไม่ได้รับการให้ความสำคัญเท่าที่ควรอีกด้วย ในประเด็นนี้ Jeremy Bentham ได้มีความคิดว่า “การที่ผู้ใดต้องตกเป็นเหยื่อในการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่นทำให้ได้รับความเสียหายไม่ว่าจะเป็นทางด้านชีวิตหรือทรัพย์สิน สังคมไม่ควรที่จะทอดทิ้งบุคคลนั้นไปตามยถากรรม แต่สังคมสมควรที่จะต้องเข้าไปช่วยเหลือคุ้มครองเขา โดยต้องถือว่าสังคมต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญานั้น”⁴

นอกจากนักอาชญาวิทยาจากสำนัก Classical School ข้างต้นแล้ว นักอาชญาวิทยาจากสำนัก Positivist School ก็ได้มีส่วนในการปรับเปลี่ยนให้ความเห็นเกี่ยวกับการช่วยเหลือชดเชยแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดย Cesare Lombroso , Enrico Ferri , Raffaele Garofalo ได้นำเสนอและยืนยันถึงความจำเป็นในการที่รัฐต้องเข้าช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาต่อที่ประชุมกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ (International Penal Congress) อย่างไรก็ตาม แนวทางที่ปรากฏเป็นรูปธรรมก็ยังมีให้เห็นไม่มากนักในช่วงเวลาดังกล่าว สำหรับรัฐที่ได้จัดให้มีเงินกองทุนช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญามีอยู่บ้าง เช่น เมืองทูลคาเนีย ประเทศอิตาลี ในช่วงหลังปี ค.ศ.1786 ประเทศเม็กซิโก ในช่วงปี ค.ศ. 1871 ประเทศฝรั่งเศส ในปี ค.ศ.1934 เป็นต้น⁵

ในช่วงปี ค.ศ.1950 นักกฎหมายชาวอังกฤษ ชื่อ Margery Fry เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการปฏิรูประบบการจ่ายเงินทดแทนโดยรัฐตามระบบกฎหมาย Anglo-Saxon โดยนักกฎหมายท่านนี้มีส่วนผลักดันให้รัฐบาลอังกฤษจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายขึ้นในปี ค.ศ.1964 ภายหลังจากนั้นประมาณ 2-3 ปี ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา ก็ได้จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาเช่นเดียวกัน⁶

⁴ *Ibid.* , p.294.

⁵ *Ibid.*

⁶ ประเทศนิวซีแลนด์ แม้จะมีการพัฒนาด้านสิทธิของผู้เสียหายช้ากว่าประเทศอังกฤษ แต่ถือว่าเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญคุ้มครองแก่ประชาชนทุกคนรวมถึงผู้เสียหายในคดีอาญาได้ดีที่สุดประเทศหนึ่ง โดยในปี ค.ศ. 1972 ได้มีการยกเลิกกฎหมายเก่าที่ใช้อยู่ตั้งแต่ปี ค.ศ.1963 ทำให้มีการประกันสิทธิของประชาชนที่จะได้รับการเยียวยาจากความเสียหายทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นจากอุบัติเหตุหรืออาชญากรรม โปรดดู *Ibid.*

ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้วางแนวทางในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาดังต่อไปนี้

3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

1) ความเป็นมา

มลรัฐแคลิฟอร์เนียเป็นแห่งแรกที่ได้นำระบบนี้มาใช้อย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1965 ต่อมาได้มีการกำหนดแบบของพระราชบัญญัติเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม (Uniform Crime Victims Reparation Act) ขึ้นโดยที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการการร่างกฎหมาย (The National Conference of Commission on Uniform State Laws) และ เนติบัณฑิตยสภาของสหรัฐอเมริกา (The American Bar Association) ในปี ค.ศ. 1973⁷ ซึ่งก่อนหน้านี้ได้มีมลรัฐที่ได้ประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวแล้วอย่างน้อย 43 มลรัฐ ในปี ค.ศ. 1991⁸ เช่น มลรัฐนิวยอร์กที่มีการประกาศใช้กฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรมโดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1966⁹ มลรัฐแมสซาชูเซต ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเกี่ยวกับการจ่ายค่าทดแทนแก่เหยื่ออาชญากรรม (Special Commission on Victim Compensation) ในปี ค.ศ. 1966 และมีการประกาศใช้กฎหมายค่าทดแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมมีผลใช้บังคับในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1968¹⁰ มลรัฐฮาวาย ได้จัดตั้งคณะกรรมการเยียวยาความเสียหายในคดีอาญา (Criminal Injuries Compensation Commission) ขึ้นในปี ค.ศ. 1968 เป็นต้น ซึ่งแต่ละมลรัฐมีแนวทางการเยียวยาความเสียหายแตกต่างกันไปในรายละเอียด แต่ในหลักการแล้วก็จะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม (Uniform Crime Victims Reparation Act) ซึ่งในการคำนวณค่าทดแทนความเสียหายแก่ผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจะเน้นไปในด้านของผู้เสียหายมากกว่าจ่าย

⁷ Federal Rule of Criminal Procedure As Amended to May 1, 1988 (St. Paul : West Publishing , 1988), pp.515-516.

⁸ อัญชลี ฉายสุวรรณ , “การทดแทนค่าเสียหายในคดีอาญาหรือเหยื่ออาชญากรรมโดยรัฐ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), น.138.

⁹ เพิ่งอ้าง, น.142.

¹⁰ เพิ่งอ้าง, น.145.

โดยทั่วไปมลรัฐต่างๆ จะกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นสูงโดยประมาณไว้ไม่เกินหนึ่งหมื่นดอลลาร์ และในบางมลรัฐก็ได้กำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำไว้เท่ากับการขาดรายได้สองสัปดาห์ (equivalent of two weeks' loss of earning)¹¹

2) บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง

บุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ เหยื่อ (Victim) ซึ่งตามคำนิยามของ พระราชบัญญัติเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม (Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 1(i))¹² ได้ให้ความหมายของคำว่าเหยื่อ ว่าหมายถึงความถึงบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บหรือตายจากผลของ

(1) การกระทำที่กฎหมายอาญาบัญญัติว่าเป็นความผิด (Criminally injurious conduct)¹³ เหตุที่ไม่ใช้คำว่า crime เพราะจะไม่เป็นการบรรลุตตามความมุ่งหมายที่แท้จริง เนื่องจากมิใช่เหยื่ออาชญากรรมทุกประเภทจะได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้¹⁴

(2) จากการขัดขวางป้องกัน (Prevent) ผู้ที่กระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา

(3) จากการช่วยจับ (Apprehend) บุคคลที่ต้องสงสัยว่าได้ร่วมกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา

¹¹ เพิ่งอ้าง, น.139.

¹² เพิ่งอ้าง, น.140.

¹³ Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 1(e) ได้ให้ความหมายของคำว่า Criminally injurious conduct ว่าหมายถึง การกระทำที่

- 1) เกิดขึ้นหรือพยายามกระทำขึ้นในมลรัฐ
- 2) เป็นการกระทำที่ทำให้บุคคลอื่นได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตาย
- 3) สามารถถูกลงโทษได้ด้วยการปรับ จำคุก หรือประหารชีวิต

¹⁴ Criminally injurious conduct does not include conduct arising out of the ownership, maintenance, or use of a motor vehicle except when intended to cause personal injury or death. โปรดดู Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 1(e)

โดยปกติแล้วมลรัฐต่างๆ มักจะจ่ายค่าทดแทนเฉพาะบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในมลรัฐนั้นๆ เท่านั้น แต่ก็มีในบางมลรัฐที่จะจ่ายค่าทดแทนแก่คนต่างด้าวด้วย เช่น มลรัฐแคลิฟอร์เนีย¹⁵ และมลรัฐเพนซิลวาเนียหากปรากฏว่ามลรัฐที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ได้ให้สิทธิแก่พลเมืองของตนเช่นเดียวกันนี้¹⁶

นอกจากนี้ยังบัญญัติไว้ว่าผู้กระทำความผิดต่อสหรัฐอเมริกาไม่รวมถึง ผู้กระทำความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายทหาร (A criminal violation of the Uniform Code of Military Justice (10 U.S. C.801 et seq.)) การกระทำความผิดกฎหมายของเมืองโคลัมเบีย และความผิดที่สามารถไต่สวนได้โดย Indian Tribal Court หรือ Court of Indian Offence¹⁷

3) ที่มาของเงินที่นำมาจ่ายเป็นค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา

กฎหมายของสหรัฐอเมริกาบัญญัติไว้ใน Title 42 Public Health and Welfare Chapter 112 Victim Compensation and Assistance Section 10601 โดยมีการจัดตั้งกองทุนเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม (Crime Victims Fund) กำหนดที่มาของเงินอันได้มาจากเงินประเภทดังต่อไปนี้¹⁸

- (1) งบประมาณแผ่นดินที่นำมาจัดตั้งกองทุนเหยื่ออาชญากรรม
- (2) ค่าปรับทุกชนิดที่ได้จากบุคคลที่ต้องคำพิพากษาของศาลว่ากระทำความผิดนอกจากที่กฎหมายยกเว้นไว้¹⁹

อย่างไรก็ตาม หากยอดรวมของเงินกองทุนในปีงบประมาณเกิน 110 ล้านดอลลาร์ เงินส่วนเกินก็จะไม่นำเข้ามารวมในกองทุน แต่ถูกนำเข้าคลังแผ่นดิน²⁰

¹⁵ โปรดดู คดี Cabral V. State Board of Control ซึ่งศาลได้ตัดสินไว้ว่า “All crime victims are eligible for compensation , even if they are illegal aliens”

¹⁶ อัญชลี ฉายสุวรรณ, อ้างแล้ว เชิงบรรณที่ 2, น.140.

¹⁷ Federal Rule of Criminal Procedure As Amended to May 1, 1988, supra note 1, p.471.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ นอกจากกรณีที่ถูกกฎหมายยกเว้น ค่าปรับที่นำมาเข้าเป็นกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหาย เช่น ค่าปรับจากโทษเกี่ยวกับการประเมินภาษีรายได้ เงินที่ได้จากการริบทรัพย์ การประกันตัว หรือเงินในลักษณะอื่นๆ ที่ถูกสั่งให้จ่ายเข้ากองทุน

²⁰ Ibid.

4) การชดเชยความเสียหายที่ได้รับจากรัฐ

โดยทั่วไปแล้วทุกๆ มลรัฐจะชดเชยความเสียหายให้ตามความเป็นจริง ในการนี้จะมีการกำหนดค่าทดแทนจำนวนสูงสุดไว้ กล่าวคือ จะไม่ให้เกิน 50,000 ดอลลาร์โดยประมาณ²¹ อย่างไรก็ตาม การจ่ายค่าทดแทนนั้นอาจลดลงได้หากปรากฏว่าความเสียหายที่ได้รับนั้นไม่เกินร้อยละ 10 เมื่อคำนวณจากรายได้โดยรวมของผู้เสียหาย²² แต่เมื่อมลรัฐได้เข้าไปจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายแล้ว มลรัฐโดยคณะกรรมการพิจารณาค่าเสียหายก็จะเข้ารับช่วงในบรรดาสิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายที่จะได้รับหรือผลประโยชน์ใดๆ เท่าที่มลรัฐได้จ่ายไปจริง²³ แต่ทั้งนี้ผู้เสียหายต้องแจ้งเหตุที่ได้รับความเสียหายต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ (Law Enforcement Officer) ภายใน 72 ชั่วโมงนับจากเกิดเหตุ เว้นแต่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่สามารถแจ้งภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้²⁴ และต้องมีคำร้องขอค่าทดแทนต่อคณะกรรมการภายใน 1 ปี นับตั้งแต่วันที่มีการกระทำความผิด²⁵

5) คณะกรรมการผู้มีอำนาจพิจารณา

การพิจารณาจะทำในรูปของคณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการจำนวน 3 คน โดยจะได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าการมลรัฐ (Governor) ภายใต้คำแนะนำและเห็นชอบของสภา และต้องมีกรรมการอย่างน้อย 1 คนได้รับการคัดเลือกมาจากคณะผู้พิพากษาของมลรัฐ²⁶

คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 6 ปี และในกรณีที่มิมีตำแหน่งว่างลงก่อนครบวาระการดำรงตำแหน่ง ผู้ที่เข้ามาแทนที่กรรมการเดิมนั้นก็ให้อยู่ในตำแหน่งได้เท่ากับเวลาดำรงตำแหน่งที่เหลืออยู่ของกรรมการเดิม²⁷

²¹ โปรดดู Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 5(j).

²² Reparation may not be awarded if the claimant's economic loss does not exceed 10 per cent of his net financial resource ... โปรดดู Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 5(g)(2).

²³ โปรดดู Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 13(a) ประกอบกับ Section 1(d).

²⁴ Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 5(d)

²⁵ Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 5(b)

²⁶ Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 3(a)

ผู้ว่าการมลรัฐอาจกำหนดให้กรรมการที่ได้รับการเลือกจากผู้พิพากษาของรัฐเข้าดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าของคณะกรรมการได้²⁸

6) ข้อยกเว้นในการจ่ายค่าชดเชย

แม้จะมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นจริง แต่มลรัฐก็อาจปฏิเสธการจ่ายเงินทดแทนได้ในกรณีดังต่อไปนี้²⁹

- 1) ผู้ยื่นคำร้องเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดในการกระทำความผิดนั้น
- 2) ผู้ยื่นคำร้องเป็นคู่สมรส บุคคลในครอบครัว หรือ ผู้อยู่อาศัยในบ้านเรือน (household) เดียวกันกับผู้กระทำความผิด
- 3) มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ทำให้การจ่ายค่าชดเชยอาจไม่เป็นธรรมอย่างมากต่อตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้สมรู้ร่วมคิดในการกระทำความผิดนั้น ในกรณีนี้คณะกรรมการจะพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป

3.1.2 ประเทศอังกฤษ

1) ความเป็นมา

ในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1964 ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่นในประเทศอังกฤษนอกจากจะใช้สิทธิเรียกร้องทางแพ่งแล้ว ผู้เสียหายก็ยังสามารถฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายเพียงสองวิธี คือ Compensation Orders และ Restitution Orders³⁰ แต่หลังจากนั้นรัฐบาลอังกฤษได้จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายใน

²⁷ Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 3(b)

²⁸ Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 3(c)

²⁹ Uniform Crime Victims Reparation Act, 1973 Section 5(c)

³⁰ Martin Wasik , Emmins on Sentencing. 4th ed. (UK: Blackstone Press, 2001), p.244.

คดีอาญา (Criminal Injuries Compensation Authority, CICA)³¹ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของ กระบวนการเดิมที่มีอยู่ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นว่ารัฐให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพของ ประชาชน³² ซึ่งในปัจจุบันกองทุนช่วยเหลือผู้เสียหายในประเทศอังกฤษนี้ต้องพิจารณาคำร้อง ประมาณเจ็ดหมื่นเรื่องต่อปี ทำให้ต้องจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาต่อปีเป็นจำนวนเงิน ประมาณสองร้อยล้านปอนด์ และตั้งแต่จัดตั้งกองทุนดังกล่าวมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1964 ได้มีการ จ่ายเงินทดแทนไปแล้วเป็นจำนวนถึงสามล้านล้านปอนด์³³

2) บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง

บุคคลที่มีสิทธิได้รับการเยียวยาตามกฎหมายต้องเป็นผู้เสียหายที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศ อังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์เท่านั้น หากได้รับความเสียหายจากการมาท่องเที่ยวก็จะได้ รับ ความคุ้มครองจากกองทุนนี้ หรือหากผู้เสียหายได้รับความเสียหายในไอร์แลนด์เหนือ ผู้เสียหายก็ ต้องไปติดต่อเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นด้วยตนเอง กล่าวคือ จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกองทุนนี้ เช่นเดียวกัน³⁴ แม้ว่าโดยปกติแล้วสหราชอาณาจักร (Great Britain) จะหมายรวมถึงอังกฤษ (England) สกอตแลนด์ (Scotland) เวลส์ (Wales) ซึ่งอยู่บนเกาะอังกฤษ และไอร์แลนด์เหนือที่ เป็นเกาะขนาดเล็กอยู่ทางตะวันตกของเกาะอังกฤษด้วยก็ตาม³⁵

สำหรับผู้เสียหาย³⁶ ที่กองทุนนี้ให้การคุ้มครองต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือจิตใจจากการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่น หรือในกรณีที่

³¹ Criminal Injuries Compensation Authority: A guild for journalists (UK: CICA, 2005), p.3. ก่อนหน้าที่จะมีการตั้งกองทุน CICA นี้ในประเทศอังกฤษก็มีหน่วยงานที่เรียกว่า Criminal Compensation Board อยู่ก่อนแล้วแต่ภายหลังก็มีการตั้งกองทุน CICA มาแทนที่

³² *Ibid.*

³³ *Ibid.*

³⁴ Criminal Injuries Compensation Authority : Guild to the Injuries Compensation Scheme 2001, Part 1 Article B8

³⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Great_Britain

³⁶ คำนิยามของผู้เสียหายตามที่กองทุนนี้ให้ความคุ้มครองไม่ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการในการพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป โปรดดู Criminal Injuries

ผู้เสียหายถึงแก่ความตายก็หมายความว่าความรวมถึงญาติ คู่สมรส หรือบุคคลอื่น ที่ต้องพึ่งพาผู้ที่ได้รับความเสียหายอันถึงแก่ความตายไปแล้วด้วย นอกจากนั้นผู้ที่ได้รับความเสียหายต้องได้รับความเสียหายขั้นต่ำเป็นจำนวนพอสมควรตามที่กฎหมายกำหนดด้วย³⁷ แต่การได้รับความเสียหายนั้นต้องไม่ได้เกิดจากการใช้ยานพาหนะอันเป็นกระทำความผิดตามกฎหมายจราจร เว้นเสียแต่ว่าผู้กระทำความผิดจะใช้ยานพาหนะเพื่อมุ่งหมายใช้เป็นอาวุธในการกระทำความผิดนั้น³⁸

3) การชดเชยต่อความเสียหายที่ได้รับจากรัฐ

การจ่ายค่าชดเชยความเสียหายจะมีการกำหนดอัตราเป็นบัญชีไว้ (Tariff Rate)³⁹ เพื่อเป็นแนวทางว่าความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดระดับใดสมควรได้รับค่าทดแทนเป็นเงินจำนวนเท่าใด และมีเกณฑ์ขั้นสูงสุด และต่ำสุดที่รัฐจะจ่ายค่าทดแทนให้คือ หนึ่งพันปอนด์ ถึง ห้าแสนปอนด์⁴⁰ อย่างไรก็ตาม หากคณะกรรมการเห็นว่าผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดอยู่ด้วย แต่ไม่ถึงขนาดที่จะต้องงดการจ่ายค่าทดแทน คณะกรรมการก็มีอำนาจพิจารณาลดค่าทดแทนลงได้ก็หนึ่ง⁴¹ ซึ่งอาจส่งผลให้ในเวลารับค่าทดแทนจริงๆ แล้ว ผู้เสียหายอาจได้รับเงินทดแทนน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำได้

Compensation Authority: Guild to the Injuries Compensation Scheme 2001, Part 3 Articles C14.

³⁷ Criminal Injuries Compensation Authority : Guild to the Injuries Compensation Scheme 2001, Part 1 Article C15 และ Part 5 Article C19 ที่กำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำที่กองทุนจะเข้ารับผิดชอบ คือ ผู้เสียหายต้องได้รับความเสียหายอย่างน้อยที่สุดไม่ต่ำกว่าหนึ่งพันปอนด์

³⁸ Criminal Injuries Compensation Authority : Guild to the Injuries Compensation Scheme 2001, Part 3 Article C24

³⁹ The CICA Annual Report and Accounts of 2003/04 ,p.5 จาก https://www.cica.gov.uk/portal/page?_pageid=115,64721&_dad=portal&_schema=PORTAL

⁴⁰ Criminal Injuries Compensation Authority : Guild to the Injuries Compensation Scheme 2001, Part 5 Article C17-20

⁴¹ *Ibid.*

4) คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา

เมื่อผู้เสียหายมายื่นคำร้อง คณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทน (CICA) จะพิจารณาคำร้องประกอบกับการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหาย เช่น ข้อมูลจากโรงพยาบาล หรือสถานีตำรวจ⁴² ในการพิจารณาโดยทั่วไปจะใช้เวลาสืบเสาะนับแต่มีการยื่นคำร้องประมาณ 8-12 เดือน⁴³

หลังจากที่ผู้ยื่นคำร้องได้รับทราบคำวินิจฉัยจากคณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทน (CICA) แล้ว หากไม่พอใจก็สามารถอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ (CICAP) ซึ่งจะมีสมาชิกทั้งหมด 70 คน ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ด้านการแพทย์ และประชาชนทั่วไป ในการพิจารณาแต่ละครั้งจะทำในรูปขององค์คณะ องค์คณะละ 3 คน ซึ่งต้องประกอบด้วยนักกฎหมายอย่างน้อยหนึ่งคน⁴⁴ ในระหว่างนั้นถ้าผู้เสียหายได้รับค่าทดแทนในทางอื่น ๆ แล้ว คณะกรรมการอาจลดค่าทดแทนลงได้⁴⁵ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้ถือเป็นที่สุด แต่หากผู้ยื่นคำร้องเห็นว่าคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์วินิจฉัยโดยมิชอบด้วยกฎหมายก็สามารถนำคดีมาฟ้องต่อศาลแผนกคดีปกครองได้⁴⁶ แต่ต้องนำคดีมาฟ้องภายในสองปีนับแต่คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ได้มีคำวินิจฉัย⁴⁷

⁴² Criminal Injuries Compensation Authority : Guild to the Injuries Compensation Scheme 2001, Part 1 Article E29

⁴³ Criminal Injuries Compensation Authority : Guild to the Injuries Compensation Scheme 2001, Part 1 Article E33-34

⁴⁴ <http://www.cicap.gov.uk/appeals/appeals.htm>

⁴⁵ http://www.cicap.gov.uk/publications/documents/your_panel_hearing.pdf,
.31.

⁴⁶ http://www.cicap.gov.uk/publications/documents/your_panel_hearing.pdf,
.34.

⁴⁷ http://www.cicap.gov.uk/publications/documents/your_panel_hearing.pdf,
.32.

5) ข้อยกเว้นในการจ่ายค่าทดแทน

โดยทั่วไป คณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา อาจพิจารณาไม่จ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ 5 ประการ ดังนี้⁴⁸

- 1) ผู้เสียหายได้รับความเสียหายไม่ถึงจำนวนขั้นต่ำตามที่กฎหมายให้การคุ้มครอง คือ ได้รับความเสียหายน้อยกว่าหนึ่งพันปอนด์
- 2) ผู้เสียหายไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม
- 3) ความเสียหายที่ได้รับมิได้เป็นผลโดยตรงมาจากการกระทำความผิดทางอาญา
- 4) ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดไม่ว่าจะโดยการกระทำก่อน ระหว่าง หรือหลังจากเกิดการกระทำความผิด
- 5) มีเหตุอื่นที่สมควรปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย

3.1.3 ประเทศฝรั่งเศส

การเยียวยาค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในประเทศฝรั่งเศสเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส (BOOK IV - SOME SPECIFIC PROCEEDINGS, TITLE XIV - COMPENSATION PROCEEDINGS OPEN TO CERTAIN VICTIMS OF DAMAGES CAUSED BY OFFENCES) ตั้งแต่มาตรา 706-3 ถึงมาตรา 706-15 ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้⁴⁹

1) ฐานความผิด

กฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดเงื่อนไขของการที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาว่าต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนา

⁴⁸ The CICA Annual Report and Accounts of 2003/04 ,p.6 ดูจาก https://www.cica.gov.uk/portal/page?_pageid=115,64721&_dad=portal&_schema=PORTAL

⁴⁹ ดู <http://www.legifrance.gouv.fr>

หรือไม่ก็ตาม หากการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายต้องเสียชีวิต ไร้สมรรถภาพถาวร หรือไร้สมรรถภาพอย่างสิ้นเชิงในการที่จะประกอบกิจการเป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือน⁵⁰

คำว่า “การกระทำความผิดทางอาญา” นั้นมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ความผิดที่มีโทษระดับสูง (Crime) จนถึงความผิดที่มีโทษระดับกลาง (délit) และแม้ว่าความผิดนั้นจะเป็นความผิดที่นิรโทษกรรมได้หรือไม่ก็ตามก็อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดทางอาญานี้ และไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะถูกติดตามจับกุมตัวมาได้หรือไม่ก็ตาม

นอกจากในกรณีดังกล่าวข้างต้นแล้ว การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 706-4 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ไม่ได้รับการเยียวยา หรือได้รับการชดเชยค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับจากการกระทำความผิดดังกล่าวจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสภาวะภาพที่สิ้นไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง

2) ลักษณะความเสียหายที่ได้รับชดเชย

ความเสียหายที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาพึงได้รับชดเชยนั้น ครอบคลุมถึงความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ เช่น การไร้ความสามารถชั่วคราวหรือถาวร ไม่ว่าจะ เป็นบางส่วนหรือไร้สมรรถภาพโดยสิ้นเชิง การเสียไปซึ่งความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งผู้เสียหาย มีหน้าที่ต่อผู้ใกล้ชิด ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวเนื่องกับความเสียหาย เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา ค่าเครื่องมือและค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนสถานที่อยู่อาศัย การขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่สาม และในกรณีที่ผู้เสียหายเสียชีวิตยังหมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการศพและค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินไม่ได้ด้วย

การเยียวยายังครอบคลุมไปถึงค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ความเจ็บปวดทรมานร่างกายและจิตใจที่เกิดจากการกระทำความผิด ความเสียหายจากการเสียโฉม ความเสียหายต่อสมรรถภาพทางเพศ และความเสียหายที่เกิดจากการขาดไร้อุปการะในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายด้วย

⁵⁰ โปรดดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-3

3) ลักษณะการเรียกร้องค่าเสียหาย

ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นมีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายทั้งหลายอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย⁵¹ ส่วนวงเงินที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้นคณะกรรมการจะต้องคำนึงถึงเงินช่วยเหลือที่ผู้เสียหายจะได้รับจากหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนประกอบด้วย⁵²

สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชดใช้ในทางแพ่งและศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนที่สูงกว่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ได้ ทั้งนี้ภายในกำหนดระยะเวลา 1 ปีนับแต่มีคำพิพากษาของศาล⁵³ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดบางประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย การเยียวยาความเสียหายอาจถูกปฏิเสธทั้งหมดหรือบางส่วนได้

4) การไล่เบี้ย

เมื่อกองทุนเพื่อประกันความเสียหายจากการก่อวินาศกรรมและการกระทำความผิดอื่นทางอาญา ซึ่งมีหน้าที่จ่ายเงินตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการที่มีอำนาจวินิจฉัยให้ชดเชยค่าเสียหาย ได้จ่ายค่าเสียหายไปแล้ว ถ้าต่อมาภายหลังผู้เสียหายนั้นได้รับเงินช่วยเหลือหรือค่าเสียหายจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่นในความเสียหายเดียวกันนั้น กองทุนดังกล่าวมีสิทธิขอให้คณะกรรมการสั่งให้คืนค่าเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วนได้⁵⁴ ซึ่งกองทุนสามารถใช้สิทธินี้โดยวิธีใดก็ได้ที่เป็นไปได้ รวมทั้งการเข้าสืบสิทธิของผู้เสียหายที่มีกับผู้รับผิดในความเสียหาย⁵⁵ ซึ่งการใช้สิทธิเรียกเงินคืนนี้ไม่มีเพดานจำกัด ทั้งนี้ภายในวงเงินที่กองทุนต้องรับภาระอยู่

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-3

⁵² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-9

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-8

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-10

⁵⁵ มาตรา L.422-10.3 แห่งประมวลกฎหมายประกันภัยฝรั่งเศส

5) การสืบสิทธิในค่าเสียหาย

กฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงกรณีบุคคลอื่นที่จะสืบสิทธิในการได้รับค่าเสียหาย อย่างไรก็ตาม มีคำพิพากษาของศาลเป็นบรรทัดฐานว่าค่าทดแทนที่ให้ต่อผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมนี้ไม่ใช่เงินที่มีลักษณะสินไหมทดแทนทางแพ่ง แต่เป็นเงินที่รัฐช่วยเหลือ ดังนั้น ผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินค่าเสียหายนี้จึงหมายถึงเฉพาะเหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับความเสียหาย (Victim) เท่านั้น ดังนั้นบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะเรียกร้องค่าทดแทนได้ก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่ามีส่วนที่ตนได้รับความเสียหายเป็นส่วนตัว

6) คณะกรรมการ

กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นในแต่ละเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการจะมีลักษณะเป็นอำนาจของศาลแพ่ง และมีอำนาจตัดสินในทุกชั้นศาล โดยคณะกรรมการนั้นจะประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 คนที่มาจากศาลชั้นต้น โดยคนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นประธาน และมีบุคคลภายนอกอีก 1 คน นอกจากนั้นยังมีกรรมการสำรองอีก 3 คน โดยเป็นผู้พิพากษา 2 คนและบุคคลภายนอกอีก 1 คน ที่จะปฏิบัติหน้าที่แทนในกรณีที่กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

คณะกรรมการมีอำนาจสั่งดำเนินการพิจารณาในด้านพยานหลักฐาน เช่น ให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ส่งหลักฐานเอกสารใดๆ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหาย ซึ่งเอกสารหลักฐานที่ได้มานี้จะนำไปใช้ในการอื่นไม่ได้

7) ที่มาของเงิน

กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งกองทุนที่มีชื่อว่า “กองทุนเพื่อประกันภัยผู้เสียหายจากการก่อวินาศกรรมและการกระทำความผิดอื่นทางอาญา” โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา L.422-1 แห่งประมวลกฎหมายประกันภัย เพื่อจ่ายเงินค่าทดแทนที่คณะกรรมการวินิจฉัยให้จ่าย ซึ่งกองทุนนี้มีคณะกรรมการบริหารกองทุนที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยมีวาระ 3 ปี ถ้าหมดวาระแล้วสามารถรับการแต่งตั้งใหม่ได้ ประกอบด้วย

(1) ประธานกรรมการซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

-
- (2) ผู้แทนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
 - (3) ผู้แทนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 - (4) ผู้แทนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 - (5) ผู้แทนรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบงานประกันสังคม
 - (6) กรรมการจำนวน 2 คนซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบงานประกันสังคม

(7) กรรมการจำนวน 1 คนซึ่งมาจากผู้ประกอบการอาชีพทางด้านประกันภัย และได้รับแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

โดยกองทุนนี้จะมีรายได้จากเงินภาษีในส่วนที่เป็นค่าธรรมเนียมและเบี้ยประกันที่ได้จากสัญญาประกันทรัพย์สิน ซึ่งทำไว้กับบริษัทที่ได้รับอนุญาต

8) ข้อยกเว้นในการจ่ายค่าชดเชย

บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาของบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม มีสิทธิได้รับความเสียหายเต็มตามความเสียหายที่ได้รับจริง ในกรณีดังต่อไปนี้⁵⁶

1) ความผิดนั้นๆไม่มีความผิดที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 53 ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันสังคม มาตรา 126-1 ตามกฎหมายประกันภัย, 1985 แต่ไม่รวมถึงกรณีความเสียหายที่เกิดจากการล่าสัตว์ (Hunting) หรือการกำจัดแมลงที่เป็นอันตราย (Destroying Vermin)

2) การกระทำความผิดดังกล่าวทำให้

- ผู้เสียหายได้รับอันตรายถึงชีวิต หรือขาดความสามารถในการทำงานตามปกติอย่างสิ้นเชิงเป็นเวลาตั้งแต่หนึ่งเดือน หรือมากกว่านั้น หรือ
- เป็นการกระทำความผิดและถูกลงโทษตาม มาตรา 222-22 ถึง 222-30 , มาตรา 225-4-1 ถึง 225-4-5 และ มาตรา 227-25 ถึง 227-27ตามประมวลกฎหมายอาญา

⁵⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-3

3) ผู้เสียหายเป็นบุคคลที่มีสัญชาติฝรั่งเศส หรือในกรณีที่ไม่ใช่คนชาติ ต้องเป็นกรณีที่มีการกระทำความผิดในราชอาณาจักร และผู้เสียหายเป็น

- พลเมืองของประเทศที่เป็นสมาชิกในประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community) หรือ

- พลเมืองของชาติที่มีข้อตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศกับรัฐบาลฝรั่งเศส ว่าด้วยความคุ้มครองการเยียวยาความเสียหาย โดยการคุ้มครองจะเริ่มนับแต่วันที่สนธิสัญญาหรือข้อตกลงนั้นมีผลใช้บังคับ

อย่างไรก็ตามการเยียวยาความเสียหายอาจถูกปรับลด หรือ ปฏิเสธเสียได้หากปรากฏว่าผู้เสียหายเป็นผู้กระทำความผิดหรือ มีส่วนในการกระทำความผิดอยู่ด้วย

3.1.4 ประเทศญี่ปุ่น

การจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาในประเทศญี่ปุ่นเป็นไปตาม Crime Victims Benefit Payment Law, Law No.36 May 1, Jan, 1950 ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ผู้มีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหาย

ผู้มีสิทธิได้รับการเยียวยาความเสียหายคือผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งอาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 ประเภท⁵⁷ คือ

(1) ในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ครอบครัวของผู้ตายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา (bereaved family) เป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ ในกรณีนี้ครอบครัวของผู้เสียหาย หมายถึง

- ก. คู่สมรส
- ข. บุตร
- ค. บิดามารดา
- ง. หลาน
- จ. ปู่ ย่า ตา ยาย

⁵⁷ มาตรา 1

ด. พี่น้องร่วมสายโลหิต (Sibling)

หากสมาชิกในครอบครัวตาม ข-ด เป็นบุคคลที่ดำรงชีพอยู่ได้โดยอาศัยรายได้ของผู้เสียหายจะได้รับการพิจารณาก่อนผู้ที่ไม่ได้อาศัยรายได้ของผู้เสียหาย และการพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือจะเรียงตามลำดับชั้น ในกรณีบิดามารดานั้น ถือว่าบิดามารดาผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่ในลำดับก่อนบิดามารดาโดยสายโลหิต

(2) ผู้เสียหายซึ่งถูกประทุษร้ายจนทำให้ทุพพลภาพ (Serious Incapacity)

ในกรณีที่ผู้เสียหายทั้งในกรณีที่เป็นตัวผู้เสียหายเองหรือบุคคลในครอบครัวได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญาที่ทำให้เกิดความเสียหายดังกล่าว จะทำให้ผู้นั้นขาดคุณสมบัติของการเป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ นอกจากนั้นในกรณีที่ผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดมีความสัมพันธ์กันในทางญาติไม่ว่าจะโดยทางสายโลหิตหรือโดยการสมรสก็ตาม ผู้เสียหายก็จะมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือเช่นเดียวกัน⁵⁸

2) ฐานความผิดและระดับความเสียหาย

การกระทำความผิดที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความคุ้มครองนั้นจะต้องเป็นความผิดอาญาที่กระทำต่อชีวิตและร่างกาย กล่าวคือ ก่อให้เกิดความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิด (Criminal Damages) อันได้แก่ความตายหรือการได้รับบาดเจ็บจนถึงขั้นทุพพลภาพ (Serious Incapacity) โดยผู้เสียหายหรือทายาทต้องยื่นคำร้องภายในสองปีนับแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจรับแจ้งการกระทำความผิด แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกว่าเจ็ดปีนับแต่การกระทำความผิดเกิด⁵⁹

ระดับความเสียหายที่สามารถเรียกร้องได้นั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งได้กำหนดให้ความช่วยเหลือเฉพาะความเสียหายทางร่างกาย แบ่งเป็น 3 ระดับ โดยในแต่ละระดับจะกำหนดจากความรุนแรงของความเสียหายที่ได้รับและเป็นเงื่อนไขให้คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติพิจารณาว่าจะจ่ายเงินช่วยเหลือเป็นจำนวนเท่าใด โดยจะพิจารณาสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวผู้เสียหายประกอบด้วย

ในการเริ่มต้นเรียกร้อง ผู้เสียหายต้องไปแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจจะสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบแน่ชัดว่าผู้มาแจ้งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงและ

⁵⁸ มาตรา 6

⁵⁹ <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

ผู้เสียหายก็สามารถยื่นคำร้องขอเรียกค่าผ่านทางสถานีตำรวจ หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Prefectural Police Department) โดยคำร้องนี้จะได้รับการส่งต่อไปให้ คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ (Public Safety Commission) ทำการพิจารณาต่อไป ในการพิจารณาจะใช้เวลาประมาณห้าเดือนนับแต่ยื่นคำร้อง และจากนั้นจะใช้เวลาอีกประมาณสองสัปดาห์ในการดำเนินการให้ผู้เสียหายหรือทายาทได้รับค่าชดเชย⁶⁰

3) ข้อจำกัดในการคุ้มครอง

กฎหมายให้การคุ้มครองโดยพิจารณาจากหลักดินแดนเป็นสำคัญ กล่าวคือ จะจ่ายเงินช่วยเหลือต่อเมื่อเกิดความเสียหายจากอาชญากรรมที่ได้กระทำในประเทศญี่ปุ่น แม้ว่าจะเป็นคนต่างชาติดังที่มีที่พักอาศัยหรือภูมิลำเนา (Legal Resident of Japan) ในประเทศญี่ปุ่นในเวลาที่เกิดการกระทำความผิดขึ้นกฎหมายดังกล่าวก็ให้ความคุ้มครองเช่นกัน แต่หากเป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเป็นครั้งแรกก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้⁶¹

4) ประเภทของค่าเสียหายและวงเงินที่จะได้รับ

ค่าเสียหายนั้นอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ เงินช่วยเหลือครอบครัวผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตาย และเงินช่วยเหลือผู้เสียหายซึ่งได้รับบาดเจ็บหรือทุพพลภาพจนไม่สามารถหาเลี้ยงชีพได้ โดยวงเงินที่จะจ่ายให้นั้นจะพิจารณาตามระดับความเสียหายที่เกิดขึ้นและอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการได้รับค่าทดแทนตามกฎหมายดังต่อไปนี้⁶²

- ในกรณีที่ถึงแก่ความตายทายาทอาจได้รับค่าทดแทนได้สูงสุดไม่เกิน 10,790,000 เยน (และสามารถเรียกได้ถึง 15,730,000 เยน สำหรับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นหลัง July 1, 2001)

- ในกรณีที่ทุพพลภาพ ผู้เสียหายหรือทายาทจะได้รับค่าชดเชยไม่เกิน 12,730,000 เยน (และสามารถเรียกได้ถึง 18,492,000 เยน สำหรับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นหลัง 1, 2001)

⁶⁰ <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

⁶¹ <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

⁶² <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

- ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นทำให้เยาวชนหรือเด็กที่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้เสียหายขาดโอกาสในการศึกษาคณะกรรมการก็มีอำนาจจ่ายเงินจากกองทุนบรรเทาความเสียหายแก่เหยื่อในคดีอาญา(Crime Victims' Relief Fund) ให้เป็นทุนการศึกษาแก่เยาวชนผู้นั้นได้ตามสมควร

5) บุคคลผู้มีอำนาจพิจารณา

ผู้มีอำนาจพิจารณานั้นจะอยู่ในรูปของคณะกรรมการที่มีชื่อว่า “คณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ” ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 12-2 ของกฎหมายเพื่อความปลอดภัยซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย กฎหมายการจ่ายเงินช่วยเหลือสำหรับเหยื่ออาชญากรรม (law No.36, May 1, 1980) ตาม Supplementary Provision ข้อ 2

หากคณะกรรมการไม่สามารถพิจารณาจ่ายค่าทดแทนแก่ผู้เสียหายหรือทายาทได้ในเวลาอันสมควร เพราะไม่พบตัวผู้กระทำความผิด หรือคณะกรรมการไม่สามารถหามติร่วมกันในการจ่ายค่าทดแทนได้เพราะความเสียหายไม่แน่ชัด กฎหมายให้อำนาจคณะกรรมการจ่ายเงินเป็นการช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ผู้เสียหายหรือทายาทก่อนได้เป็นจำนวนตามสมควร⁶³

6) การไล่เบี้ย

เมื่อผู้เสียหายได้รับเงินช่วยเหลือแล้ว รัฐจะเข้าสวมสิทธิ (Subrogate) ของผู้เสียหายในอันที่จะเรียกร้องค่าเสียหายจากบุคคลผู้กระทำความผิดอาญาในจำนวนเงินเท่ากับที่ได้ชดใช้ไป⁶⁴

⁶³ <http://www.ojp.usdoj.gov/ovc/publications/infores/intdir2005/japan.html>

⁶⁴ มาตรา 8 วรรคสอง

3.2 แนวทางการเยียวยาความเสียหาย แก่จำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ

นอกจากแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในส่วนของจำเลยก็ควรจะได้รับ การเยียวยาความเสียหายจากรัฐอื่นเนื่องมาจากความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งประเทศต่างๆ ก็ได้มีการกำหนดแนวทางในการเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาอันเป็นผลมาจากความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ โดยจะแตกต่างกันไปทั้งในหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังนี้

3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การให้การช่วยเหลือแก่จำเลยที่ได้รับ ความเสียหายจากการดำเนินคดีที่ผิดพลาดในระดับสหรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยหลักแล้ว 2 ฉบับ กล่าวคือ Rule of the United States Court of Federal Claims (amend June 20, 2006) ที่กล่าวถึงรายละเอียดในวิธีพิจารณา และอีกส่วนหนึ่งคือ United States Code (amend 01/22/02) Title 28 Judiciary and Judicial Procedure ที่กำหนดลักษณะของผู้ที่จะสามารถขอการช่วยเหลือในลักษณะที่เป็นตัวเงินจากรัฐได้ ถ้ามีกรณีขึ้นสู่ศาลของสหรัฐก็จะใช้กฎหมายทั้งสองในการพิจารณา และสำหรับมลรัฐก็ใช้กฎหมายภายในของมลรัฐนั้นๆ กฎหมายทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวนี้จะเป็นแนวทางให้มลรัฐต่างๆ ยึดถือเป็นแบบอย่างที่จะกำหนดมาตรฐานในการคุ้มครองต่ำกว่าที่สหรัฐกำหนดไม่ได้ แต่มลรัฐก็สามารถกำหนดหลักเกณฑ์รวมถึงรายละเอียดต่างๆ ให้มีการคุ้มครองสูงกว่าที่กฎหมายของสหรัฐหรือรัฐบาลกลางกำหนดได้ โดยจะได้อธิบายเป็นลำดับในประการต่อไป

1) ความเป็นมา

ในการขอความช่วยเหลือทางการเงิน จำเลยต้องไปร้องขอต่อศาลค่าทดแทนแห่งสหรัฐ (United States Court of Federal Claims, COFC)⁶⁵ ซึ่งก่อตั้งขึ้นในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ.1982 ตาม กฎหมายปรับปรุงศาลแห่งสหรัฐ (Federal Courts Improvement Act)⁶⁶ ซึ่งเขตอำนาจศาลค่าทดแทนนี้ นอกจากจะมีอำนาจพิจารณาค่าทดแทนให้แก่จำเลยในคดีอาญาตาม United States Code (amend 01/22/02) Title 28 Judiciary and Judicial Procedure⁶⁷ แล้วยังมีอำนาจครอบคลุมการเรียกร้องค่าทดแทนหลายประเภทที่มีการเรียกร้องต่อรัฐบาลกลางแห่งสหรัฐ ยกตัวอย่างเช่น คดีการขอคืนภาษีของเอกชน (Involve Tax Refund Suits) คดีสัญญาทางปกครอง (Government Contracts, Public Contracts) คดีสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (Environmental and Natural Resource Issues) คดีทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) เป็นต้น⁶⁸

2) บุคคลที่กฎหมายให้การคุ้มครอง

หลักเกณฑ์ดังกล่าวปรากฏอยู่ใน United States Code (amend 01/22/02) Title 28 Judiciary and Judicial Procedure - Part VI Particular Proceedings Chapter 165 – UNITED STATES COURT OF FEDERAL CLAIMS PROCEDURE Section 2513 ที่กำหนดให้จำเลยในคดีอาญาสามารถเรียกค่าทดแทนจากรัฐได้หากพิสูจน์ได้ว่า⁶⁹

⁶⁵ ในช่วงแรกของการก่อตั้งใช้ชื่อว่า United States Claims Court มาถึงวันที่ 28 ตุลาคม ค.ศ.1992 ก็ได้เปลี่ยนมาใช้ชื่อดังเช่นปัจจุบัน โปรดดู <http://www.answers.com/topic/united-states-court-of-federal-claims>

⁶⁶ [http:// www.uscfc.uscourts.gov/uscfchistory.htm](http://www.uscfc.uscourts.gov/uscfchistory.htm)

⁶⁷ Section 1495. Damages for unjust conviction and imprisonment; claim against United States : The United States Court of Federal Claims shall have jurisdiction to render judgment upon any claim for damages by any person unjustly convicted of an offense against the United States and imprisoned.

⁶⁸ ศาลค่าทดแทนแห่งสหรัฐนี้มีเขตอำนาจแทบจะทุกกรณีที่มีการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทนอื่นจากรัฐ โปรดดู [http:// www.uscfc.uscourts.gov/uscfchistory.htm](http://www.uscfc.uscourts.gov/uscfchistory.htm)

⁶⁹ Section 2513 Unjust conviction and imprisonment

a) ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยไม่มีความผิดตามที่ได้ถูกฟ้อง หรือได้มีการยกคดีขึ้นพิจารณาใหม่แล้วปรากฏว่าจำเลยไม่มีความผิด หรือ จำเลยได้รับการอภัยโทษ (Pardon) จากรัฐเนื่องจากจำเลยไม่มีความผิดหรือการพิจารณาคดีตัดสินลงโทษจำเลยโดยไม่เป็นธรรม และ

b) จำเลยต้องไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าด้วยทางใดๆ (กระทำการ งดเว้น หรือละเว้นกระทำการ กระทำการผิดหน้าที่ และประมาท) ในความผิดที่ถูกฟ้องไม่ว่าจะเป็นความผิดต่อสหรัฐ มลรัฐ หรือ เมืองโคลัมเบีย (District of Columbia)

3) การเยียวยาความเสียหายโดยรัฐ

ตาม Section 2513. Unjust conviction and imprisonment (e) ได้กำหนดจำนวนค่าเสียหายขั้นสูงสุดที่สามารถเรียกได้แต่ต้องไม่เกินห้าพันดอลลาร์⁷⁰

(a) Any person suing under section 1495 of this title must allege and prove that:

(1) His conviction has been reversed or set aside on the ground that he is not guilty of the offense of which he was convicted, or on new trial or rehearing he was found not guilty of such offense, as appears from the record or certificate of the court setting aside or reversing such conviction, or that he has been pardoned upon the stated ground of innocence and unjust conviction and

(2) He did not commit any of the acts charged or his acts, deeds, or omissions in connection with such charge constituted no offense against the United States, or any State, Territory or the District of Columbia, and he did not by misconduct or neglect cause or bring about his own prosecution.....

และมีการบัญญัติไว้ลักษณะเดียวกันในกฎหมายของหลายมลรัฐ เช่น Florida Wrongful

Incarceration Compensation Act 2005 ,Section 2 (961.02) , California Penal Code :

Section 4900 , Texas Civil Practice & Remedies Code,2001: Chapter 103.001 เป็นต้น

⁷⁰ (e) The amount of damages awarded shall not exceed the sum of \$5,000 อย่างไรก็ตามในระดับมลรัฐก็ได้กำหนดจำนวนเงินไว้มากกว่าที่ United States Code กำหนดไว้ เช่น Wisconsin (Wis Stat § 775.05) กำหนดจำนวนเงินขั้นสูงไว้ไม่เกินสองหมื่นห้าพันดอลลาร์

ในการพิจารณาค่าเสียหายศาลอาจพิจารณาปัจจัยหลายประการประกอบกัน โดยการคิดคำนวณค่าทดแทนนั้นอาจพิจารณารายการต่างๆ ดังต่อไปนี้⁷¹

- 1) การสูญเสียรายได้ไม่ว่าจะด้วยเงินเดือน (Wages) หรือทางทำมาหาได้อื่น
- 2) รายจ่ายที่ต้องเสียไปเนื่องจากค่าปรับตามคำสั่ง หรือค่าธรรมเนียมศาล
- 3) ค่าทนายความตามที่ย้ายจริงในการดำเนินคดีทุกชั้นศาล
- 4) ค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายให้แก่กรมราชทัณฑ์ถ้าหากมี ในช่วงเวลาที่ถูกคุมขัง
- 5) การสูญเสียทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการเสียสิทธิในการไถ่ถอนทรัพย์สิน

(Loss of Assets due to Foreclosure)

- 6) การสูญเสียความสามารถในการทำมาหาได้
- 7) ความสูญเสียมูลค่าเมื่อต้องทำประโยชน์ให้แก่รัฐในระหว่างที่ถูกคุมขัง

(The Value of Services Performed for The State while Incarcerated)

- 8) ค่าใช้จ่ายอย่างสมเหตุสมผลที่อาจมีได้เนื่องจากการรักษาจิตแพทย์
- 9) ค่าใช้จ่ายอันสมเหตุสมผลอื่นๆ หากมี

โดยจะแบ่งจ่ายต่อปีไม่เกินปีละห้าพันดอลลาร์ Oklahoma (51 Okla. St. § 154) กำหนดจำนวนเงินชั้นสูงไว้ไม่เกินหนึ่งแสนเจ็ดหมื่นห้าพันดอลลาร์ Maine (14 Me Rev Stat Ann 8241- 8244) กำหนดจำนวนเงินชั้นสูงไว้ไม่เกินสามแสนดอลลาร์ Tennessee (Tenn. Code Ann § 9-8-108) กำหนดจำนวนเงินชั้นสูงไว้ไม่เกินหนึ่งล้านดอลลาร์ แต่ทั้งนี้ก็มีบางมลรัฐที่ไม่ได้กำหนดเกณฑ์ชั้นสูงหรือต่ำเอาไว้แต่ให้เป็นดุลพินิจในการกำหนดค่าทดแทนตามสมควร (Fair and Reasonable Compensation) เช่น West Virginia และ New York

⁷¹ ในประเด็นของรายการที่ศาลใช้พิจารณานี้ United States Code ไม่ได้กำหนดรายละเอียดเอาไว้อย่างชัดเจนแต่ปล่อยให้เป็นดุลพินิจของศาลในมลรัฐพิจารณาเสียหายในปัจจัยต่างๆ ตามสมควร ผู้เขียนจึงยกเอาบทบัญญัติในมลรัฐที่มีการวางหลักการพิจารณาไว้อย่างแจ้งชัดเพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งบทบัญญัติที่ผู้เขียนได้ยกมาเป็นตัวอย่างนี้ คือ Florida Senate 1964 : Relating to Wrongful Incarceration Act : Section 3 และ Section 2743.48 of Civil action against state for wrongful imprisonment of Ohio

4) คณะกรรมการผู้มีอำนาจพิจารณา

ศาลค่าทดแทนแห่งสหรัฐ(United States Court of Federal Claims, COFC) เป็นผู้ทำหน้าที่ในการพิจารณาค่าชดเชยที่จะจ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาโดยจะมีการพิจารณาเป็นองค์คณะประกอบด้วยผู้พิพากษาสิบหกคนที่ได้รับการคัดเลือกจากประธานาธิบดีโดยความเห็นชอบจากวุฒิสภา ซึ่งผู้พิพากษาเหล่านี้จะดำรงตำแหน่งเป็นวาระคราวละสิบห้าปี⁷² และสามารถได้รับการเลือกเข้ารับตำแหน่งในคราวต่อไปได้อีก⁷³ ในการพิจารณาคดีนี้รัฐบาลกลางของสหรัฐจะอยู่ในฐานะจำเลยในทุกๆ กรณี โดยศาลจะทำการพิจารณาโดยไม่ใช้ลูกขุนเนื่องจากเป็นคดีระหว่างศาลกับรัฐบาล⁷⁴ ผู้ที่ไม่พอใจกับผลของคำพิพากษาก็อาจอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์แห่งสหรัฐ(United States Court of Appeals for the Federal Circuit)ได้⁷⁵ ภายใต้ข้อจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์

⁷² โปรดดู [http:// www.uscfc.uscourts.gov/uscfcchistory.htm](http://www.uscfc.uscourts.gov/uscfcchistory.htm)

⁷³ http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Federal_Claims

⁷⁴ <http://www.answers.com/topic/united-states-court-of-federal-claims> อย่างไรก็ตามก็
ตามประเทศสหรัฐอเมริการะดับมลรัฐมีการใช้ระบบการพิจารณาค่าทดแทนแก่จำเลยในคดีอาญา
หลายรูปแบบ เช่น

(1) ศาลเป็นผู้มีอำนาจพิจารณา พบได้ในมลรัฐ Maine , Missouri ,
New York , Ohio , Vermont(pending) , Illinois , Louisiana เป็นต้น

(2) คณะกรรมการพิจารณาค่าทดแทนเป็นผู้พิจารณา พบได้ในมล
รัฐ Wisconsin , Kentucky(stature fail to pass in 2002) , California , Alabama , Maryland ,
Montana , New Hampshire เป็นต้น

(3) ไม่มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับค่าทดแทนต้องใช้สิทธิฟ้องทางแพ่ง
พบได้ในมลรัฐ Oregon , Rhode Island , S.Carolina , S.Dakota , N.Dakota , New Mexico ,
Nevada , Nebraska ,Mississippi , Minnesota ,Washington , Kansas , Idaho , Georgia ,
Delaware , Colorado , Arkansas , Alaska ,Arizona เป็นต้น

⁷⁵http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Court_of_Appeals_for_the_Federal_Circuit

5) ข้อยกเว้นในการจ่ายค่าทดแทน

นอกเหนือจากการไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดดังที่ได้กล่าวในหัวข้อที่ 2 ข้างต้นแล้ว ผู้ที่จะได้รับค่าทดแทนเนื่องมาจากการถูกคุมขังที่ผิดพลาดโดยรัฐต้องไม่มีลักษณะดังต่อไปนี้⁷⁶

ประการแรก ไม่ได้ถูกคุมขังเนื่องมาจากโทษอื่นนอกเหนือจากโทษที่รัฐเกิดความผิดพลาด เช่น จำเลยถูกฟ้องในข้อหา A และ B จำเลยถูกศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกเนื่องมาจากผิดทั้ง 2 ข้อหา โดยไม่นับโทษต่อ แต่ความปรากฏในภายหลังว่าจำเลยกระทำความผิดเพียงข้อหาใดข้อหาหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นก็ต้องถือว่าจำเลยต้องถูกจำคุกในคำพิพากษาคดีอื่นนอกเหนือจากที่ผิดพลาดย่อมไม่ได้รับค่าชดเชย

ประการที่สอง ผู้ที่ได้กระทำความผิดระดับกลาง(Misdemeanor) และความผิดร้ายแรง(Felony) ต่อรัฐ ในลักษณะเกี่ยวข้องเชื่อมโยง (Conjunction) กับความผิดที่ถูกฟ้องแล้วถูกดำเนินคดีโดยผิดพลาด

ประการที่สาม ผู้ยื่นคำขอต้องไม่เป็นผู้ก่อให้เกิดความผิดพลาดในการคุมขังซึ่งกฎหมายกำหนดให้ได้รับค่าทดแทน

ประการที่สี่ ผู้ที่อยู่ในระหว่างการได้รับค่าทดแทนหากได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงก็จะหมดสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในส่วนที่เหลือ

ในบางมลรัฐนอกจากจะพิจารณาหลักเกณฑ์ข้างต้นแล้วก็ได้เพิ่มกฎเกณฑ์อื่นๆ อีกยกตัวอย่างเช่น จำเลยที่ถูกพิจารณาคดีโดยผิดพลาดต้องไม่ได้เข้าสู่กระบวนการรับสารภาพ (Guilty plea) นอกเสียจากว่าการเข้ารับสารภาพของจำเลยเกิดจากกระบวนการที่ละเมิดต่อกฎหมาย⁷⁷

⁷⁶ ในประเด็นข้อต้องห้ามมิให้จ่ายค่าทดแทน United States Code ไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ไว้อย่างแน่ชัดผู้วิจัยจึงขอยกบทบัญญัติในระดับมลรัฐที่มีการกำหนดรายละเอียดโดยชัดแจ้งเพื่อให้ได้รับทราบหลักเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร บทบัญญัติที่ยกมานี้ได้แก่ Alabama Regular Session ACT 2001-659,SB 166 และ Chapter 258D Section 1 Erroneous Felony Conviction Claims of Massachusetts,2004

⁷⁷ District of Columbia Official Code 2001 Chapter 4 Claims Against District – Subchapter 3 Unjust Imprisonment Section 2-425 , Chapter 258D Section 1(C) Erroneous Felony Conviction Claims of Massachusetts,2004 ซึ่งการรับสารภาพที่

ดังนั้น ในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงแนวทางการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อวิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขตัวบทกฎหมายและแนวทางปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น

3.2.2 ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษ ก่อนมีการประกาศใช้ The Criminal Justice Act 1988 นั้น บุคคลซึ่งถูกดำเนินคดีอาญาโดยถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี และปรากฏต่อมาว่าศาลได้พิพากษายกฟ้องหรือได้มีการอภัยโทษนั้นไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแต่อย่างใด แม้ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการดำเนินการที่ผิดพลาดอย่างร้ายแรงในกระบวนการยุติธรรม (Gross Miscarriages of Justice) ก็ตาม

อย่างไรก็ดี ได้มีทางปฏิบัติกระทรวงมหาดไทยของอังกฤษ (Home Office) อาจจ่ายเงินสงเคราะห์ (Ex Gratia Payment) ให้แก่บุคคลนั้นโดยจ่ายจากเงินกองทุนของรัฐ ซึ่งแทบจะไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอน แต่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (Home Secretary)

ต่อมา ในคดี Malone v. UK ศาลสิทธิมนุษยชนของยุโรปได้วินิจฉัยว่าเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรมที่ปล่อยให้การจ่ายเงินทดแทนความเสียหายให้แก่จำเลยซึ่งถูกดำเนินคดีอาญาโดยไม่ได้กระทำความผิดเป็นไปโดยสุดแล้วแต่ดุลพินิจของผู้ใช้อำนาจอรัฐโดยที่ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอนในกฎหมาย นอกจากนี้คณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติก็ได้ตั้งข้อสังเกตว่าแนวปฏิบัติของอังกฤษดังกล่าวน่าจะเป็นการไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศ

ต้องห้ามในกรณีนี้ก็เช่นไปตามหลักของคดี North Carolina V. Alford ,400 U.S. 25 (1970) ที่จำเลยให้การรับสารภาพในข้อหาที่เบากว่าเพื่อหลีกเลี่ยงอัตราเสี่ยงในการรับโทษสถานหนักทั้งที่ความจริงจำเลยอาจไม่มีความผิดตามฟ้องเลยก็ได้ แต่ศาลในคดีนี้ก็ลงโทษจำเลยตามที่ได้รับสารภาพ เพราะถือว่าคำรับสารภาพโดยสมัครใจเนื่องมาจากการซึ่งผลประโยชน์แล้วของจำเลยไม่ละเมิดกฎหมาย โปรดดู ชัยวัฒน์ ม่วงแก้ว, “การต่อรองคำให้การจำเลย : ศึกษาผลกระทบและข้อเสนอต่อการนำมาปรับใช้กับประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2549) , น.53.

ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ 14 ด้วย

จนกระทั่งต่อมาประเทศอังกฤษจึงได้มีการพัฒนากฎหมายเรื่องนี้โดยได้มีการบัญญัติ The Criminal Justice Act 1988⁷⁸ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าทดแทนโดยรัฐแก่จำเลยในคดีอาญาดังนี้

1) ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน

ตามพระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (The Criminal Justice Act 1988) ของประเทศอังกฤษกำหนดให้บุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในคดีอาญา และปรากฏต่อมามีคำพิพากษานั้นได้ถูกกลับ หรือบุคคลนั้นได้รับการอภัยโทษโดยมีเหตุผลเนื่องจากเพิ่งปรากฏข้อเท็จจริงใหม่แสดงให้เห็นโดยปราศจากข้อสงสัยอันควรว่าได้มีการดำเนินการที่ผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมต่อบุคคลนั้น หากบุคคลนั้นได้เสียชีวิตไปแล้วให้ทายาทของบุคคลนั้นเป็นผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน⁷⁹

2) เงื่อนไขที่จะได้รับค่าทดแทน

แม้ว่าบุคคลที่ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในคดีอาญาตามที่ได้กล่าวในข้อ (3.1) จะสามารถร้องขอค่าทดแทนได้ตามกฎหมายฉบับนี้ก็ตาม แต่มีใช้ว่าบุคคลนั้นจะได้รับค่าทดแทนตามคำร้องขอของตนเสมอไป ทั้งนี้ รัฐจะไม่จ่ายค่าทดแทนในกรณีที่ข้อเท็จจริงใหม่ซึ่งแสดงให้เห็นโดยปราศจากข้อสงสัยอันควรว่าได้มีการดำเนินการที่ผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมต่อบุคคลนั้นได้เกิดขึ้นจากการปิดบังข้อเท็จจริงของบุคคลนั้นเอง

⁷⁸ ชาติ ชัยเดชสุริยะ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน, โรงพิมพ์เดือนตุลา , กุมภาพันธ์ 2549.

⁷⁹ The Criminal Justice Act 1988 ,section 133(1).

3) องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและกระบวนการพิจารณา

องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาจ่ายค่าทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ได้แก่ Secretary of State⁸⁰ โดยผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนจะต้องยื่นคำร้องขอต่อ Secretary of State มิเช่นนั้นแล้วรัฐจะไม่จ่ายค่าทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ให้⁸¹

ในกรณีที่ Secretary of State มีคำสั่งให้จ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ร้องขอ Assessor ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจาก Secretary of State จะเป็นผู้รับผิดชอบการเบิกจ่ายเงินทั้งหมด⁸²

จากแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายอังกฤษที่ได้กล่าวข้างต้น อาจพิจารณาได้ว่าในประเทศอังกฤษได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาไว้ในกฎหมายเฉพาะได้แก่พระราชบัญญัติกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ค.ศ.1988 (The Criminal Justice Act 1988) อันเป็นลักษณะการบัญญัติกฎหมายของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์

จากแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาของประเทศต่างๆที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจพิจารณาได้ว่า การเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาโดยหลักที่เหมือนกันของทุกประเทศได้แก่การจ่ายค่าทดแทนที่เป็นตัวเงินซึ่งอาจเป็นเพราะเป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรมมากที่สุด อย่างไรก็ตาม คงมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับค่าทดแทน รวมถึงตลอดถึงการกำหนดรูปแบบบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งในบางประเทศจะกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในขณะที่บางประเทศได้กำหนดโดยบัญญัติเป็นกฎหมายแยกต่างหากจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3.2.3 ประเทศฝรั่งเศส

การใช้ค่าทดแทนโดยรัฐแก่จำเลยในคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสนั้น มีหลักเกณฑ์ที่บัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส Subsection 3 Compensation for Pre-Trial Detention โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไว้ ดังนี้

⁸⁰ The Criminal Justice Act 1988 ,section 133(3).

⁸¹ The Criminal Justice Act 1988 ,section 133(2).

⁸² The Criminal Justice Act 1988 ,section 133(4).

1) ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน

ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน คือ บุคคลซึ่งถูกคุมขังในระหว่างการดำเนินคดี และต่อมาศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องเนื่องจากบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของเขาไม่เป็นความผิด⁸³

2) เงื่อนไขที่จะได้รับค่าทดแทน

ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนตามที่ได้กล่าวแล้วนั้น มิใช่ว่าจะได้รับการเยียวยาในทุกกรณี เพราะนอกจากจะต้องเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดีว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ หรือไม่มีโทษแล้ว ยังต้องอยู่ในเงื่อนไขเกี่ยวกับลักษณะของการคุมขังที่ว่า การคุมขังนั้นก่อให้เกิดความเสียหายเกินปกติอย่างเห็นได้ชัดและร้ายแรงเป็นพิเศษด้วย

นอกจากนี้รัฐจะไม่จ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ร้องขอค่าทดแทนในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ผู้ร้องขอค่าทดแทนนั้นได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 122-1

(2) ในกรณีที่ผู้ร้องขอค่าทดแทนนั้นได้รับการนิโทษกรรมภายหลังจากการถูกควบคุมตัว

(3) ในกรณีที่คดีขาดอายุความภายหลังจากผู้ร้องขอค่าทดแทนได้รับการปล่อยตัว

(4) ในกรณีที่ผู้ร้องขอค่าทดแทนนั้นได้สมัครใจกล่าวหาตนเองเพื่อให้ผู้กระทำความผิดหลุดพ้นจากการถูกฟ้องคดี⁸⁴

(5) ในกรณีที่รัฐได้ดำเนินคดีต่อผู้ที่ให้การเป็นพยานเท็จหรือร้องทุกข์โดยเจตนาจะให้ผู้อื่นถูกดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นเหตุให้มีการคุมขังระหว่างพิจารณาคดี หรือขยายระยะเวลาออกไป ทั้งนี้ให้บุคคลซึ่งให้การเป็นพยานเท็จ หรือร้องทุกข์โดยเจตนาจะให้ผู้อื่นถูกดำเนินคดีอาญานั้นเป็นผู้ชำระค่าทดแทนเสมือนหนึ่งเป็นค่าธรรมเนียมศาล⁸⁵

⁸³ The French Code of Criminal Procedure, Art.149.

⁸⁴ โปรดดูเชิงอรรถ 61.

⁸⁵ The French Code of Criminal Procedure, Art.150.

3) องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและกระบวนการพิจารณา

องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและทำคำวินิจฉัยการจ่ายค่าทดแทนนี้ได้แก่ ประธานศาลอุทธรณ์ (The First President of The Court of Appeal) ซึ่งคดีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าคดีไม่มีมูล หรือยกฟ้องหรือวินิจฉัยว่าไม่มีโทษอยู่ในเขตอำนาจศาล⁸⁶

ผู้ร้องขอต้องยื่นคำร้องต่อศาลภายในกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าคดีไม่มีมูล หรือยกฟ้องหรือวินิจฉัยว่าไม่มีโทษ ทั้งนี้จะได้มีการพิจารณาคำร้องขอโดยเปิดเผยในศาล เว้นแต่ผู้ยื่นคำร้องขอค่าทดแทนได้ร้องขอไม่ให้มีการเปิดเผย ในกรณีนี้จะทำการพิจารณาจำกัดอยู่เฉพาะผู้ยื่นคำร้องขอ หรือทนายความของผู้ยื่นคำร้องเท่านั้น⁸⁷

คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์เรื่องการร้องขอค่าทดแทนอาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการแห่งชาติ (National Commission) ได้ภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำวินิจฉัย ซึ่งคณะกรรมการนี้มีอำนาจเต็มในการตัดสินคดี และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการนี้ให้ถือเป็นที่สุด

คณะกรรมการแห่งชาติ (National Commission) ประกอบด้วย ประธานศาลยุติธรรมสูงสุด (The First President of the Court of Cassation) หรือตัวแทนทำหน้าที่เป็นประธานของคณะกรรมการ และผู้พิพากษาอีก 2 นายซึ่งอยู่ในระดับหัวหน้าคณะในศาลฎีกา และผู้พิพากษาศาลอื่นอีก ซึ่งจะมีการแต่งตั้งเป็นรายปี นอกจากนี้ผู้พิพากษา 2 รายนี้แล้วให้ผู้พิพากษาสำรองอีก 3 นาย

นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้อัยการทำความเข้าใจต่อคณะกรรมการดังกล่าว เช่นเดียวกับคดีทั่วไปด้วย⁸⁸

สำหรับการจ่ายค่าทดแทนตามกฎหมายฝรั่งเศส โดยหลักจึงมิใช่การชดเชยความเสียหายทั้งหมดหรือความเสียหายตามความเป็นจริง หากแต่ถือว่าเป็นการแสดงความรับผิดชอบของรัฐที่จะเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา

ในการพิจารณากำหนดค่าทดแทนตามกฎหมายฝรั่งเศสนี้จะไม่ถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะความเสียหายในทางการเงินเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความเสียหายที่มีตัวเงินอีกด้วยและเหตุนี้เอง

⁸⁶ The French Code of Criminal Procedure, Art.149-1.

⁸⁷ The French Code of Criminal Procedure, Art.149-2.

⁸⁸ The French Code of Criminal Procedure, Art.149-3.

จึงทำให้การจ่ายค่าทดแทนตามกฎหมายฝรั่งเศสไม่มีการจำกัดจำนวนเงินที่จะจ่ายแก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเอาไว้⁸⁹

จากแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายฝรั่งเศสที่ได้กล่าวข้างต้น อาจพิจารณาได้ว่าในประเทศฝรั่งเศสได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้แยกบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายหรือพระราชบัญญัติต่างหาก

ส่วนในเรื่องหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นๆ เกี่ยวกับการขอค่าทดแทนนั้น ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนจะต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกคุมขังในระหว่างการดำเนินคดี และต่อมาได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าไม่มีมูลหรือยกฟ้องหรือมีเหตุยกเว้นโทษ โดยมีได้บัญญัติให้สิทธิการร้องขอตกแก่ทายาทในกรณีที่บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตายก่อนศาลพิพากษาแต่อย่างใด

นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขเกี่ยวกับคำพิพากษาของศาลด้วยว่าคำพิพากษาของศาลนั้นจะต้องชี้ขาดในเนื้อหาแห่งคดีว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์หรือเหตุยกเว้นโทษ รวมทั้งเงื่อนไขเกี่ยวกับลักษณะของการคุมขังที่ว่า การคุมขังนั้นต้องก่อให้เกิดความเสียหายเกินปกติอย่างเห็นได้ชัดและร้ายแรงเป็นพิเศษด้วย

ส่วนองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและมีคำวินิจฉัยการจ่ายค่าทดแทนนี้ได้แก่ ประธานศาลอุทธรณ์ ซึ่งมีอำนาจวินิจฉัยให้จ่ายค่าทดแทนได้โดยไม่มีการจำกัดจำนวนเงินที่จะชดเชยแก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้คำวินิจฉัยการจ่ายค่าทดแทนของประธานศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้อาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการแห่งชาติได้

3.2.4 ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นนั้นปรากฏขึ้นครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1931 ต่อมาหลังจากที่รัฐธรรมนูญญี่ปุ่นฉบับปี ค.ศ.1947 ได้ประกาศใช้ และมีการขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้มากยิ่งขึ้น จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาให้สมบูรณ์และครอบคลุมกรณีต่างๆ มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ให้การรับรองหลักการดังกล่าวไว้

⁸⁹ ทวีวัฒน์ ธาราจันทร์, "การชดเชยค่าทดแทนโดยรัฐเนื่องจากการคุมขังอันเกิดจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม", วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ในมาตรา 40 บทบัญญัตินี้กำหนดให้บุคคลที่ได้รับการยกฟ้องหลังจากถูกควบคุมตัวหรือถูกคุมขัง มีสิทธิร้องขอให้รัฐชดใช้ค่าเสียหายได้ ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

ดังนั้น จึงได้มีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนในคดีอาญา (The Criminal Indemnity Law) ฉบับใหม่เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1950 โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับค่าทดแทน ดังต่อไปนี้

1) ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทน

กฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนในคดีอาญานี้ กำหนดให้จำเลยที่มีสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนจากรัฐได้ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) บุคคลที่ถูกจับกุมหรือคุมขังระหว่างการดำเนินคดีอาญา และต่อมาได้รับการยกฟ้องโดยคำพิพากษาคดีของศาล การพิจารณาคดีใหม่ หรือการอุทธรณ์พิเศษในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(2) บุคคลที่ศาลพิพากษาว่าไม่มีความผิด ซึ่งได้รับโทษอาญาตามคำพิพากษาของศาลไปแล้วหรือถูกจำคุกตามมาตรา 11 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญา

(3) บุคคลผู้ที่ถูกจับกุมโดยหมายจับ (Arrest under a writ of commitment) ตามมาตรา 484 ถึง 486 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁹⁰

โดยหลักแล้ว สิทธิในการร้องขอค่าทดแทนตามกฎหมายนี้ถือเป็นสิทธิส่วนบุคคลของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเท่านั้น ไม่อาจโอนสิทธิหรือแ่สิทธิให้บุคคลอื่นเรียกร้องแทนได้ อย่างไรก็ตาม สิทธิดังกล่าวก็ไม่สูญเสียไปเพราะการสืบทอด กล่าวคือกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนในคดีอาญานี้ยกเว้นให้ทายาทของผู้ถูกดำเนินคดีอาญามีสิทธิร้องขอค่าทดแทนได้ในกรณีที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญานั้นถึงแก่ความตาย⁹¹ โดยทายาทจะต้องใช้สิทธิในการร้องขอภายในสามปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์⁹²

นอกจากนี้ยังสามารถมอบอำนาจเป็นหนังสือให้บุคคลอื่นเป็นตัวแทนในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายแทนได้อีกด้วย⁹³

⁹⁰ The Criminal Compensation Law, Art.1.

⁹¹ The Criminal Compensation Law, Art.2.

⁹² The Criminal Compensation Law, Art.7.

⁹³ The Criminal Compensation Law, Art.9.

2) เงื่อนไขที่จะได้รับค่าทดแทน

แม้ว่าบุคคลในกรณีต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นจะสามารถร้องขอค่าทดแทนได้ตามกฎหมายฉบับนี้ก็ตาม แต่มีใช้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้รับค่าทดแทนตามคำร้องขอของตนเสมอไป ด้วยเหตุที่ศาลอาจปฏิเสธการจ่ายค่าทดแทนทั้งหมดหรือบางส่วนได้ในกรณีดังต่อไปนี้

ก. กรณีที่เห็นว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาดังกล่าวถูกฟ้อง ถูกจับ ถูกกักขังหรือถูกพิพากษาลงโทษเพราะให้การเท็จในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณา หรือเพราะปลอมแปลงพยานหลักฐานอื่นๆ

ข. กรณีที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาถูกดำเนินคดีอาญาลายคดีในขณะเดียวกัน และศาลมีคำพิพากษายกฟ้องในคดีหนึ่ง แต่ในคดีที่เหลือนั้นศาลพิพากษาลงโทษ⁹⁴

3) องค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและกระบวนการพิจารณา

ตามกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ศาลที่ตัดสินคดีหรือมีคำพิพากษาว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาคดีร้องขอค่าทดแทน⁹⁵ ดังนั้นผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่ประสงค์จะร้องขอค่าทดแทนจะต้องยื่นคำร้องขอไปยังศาลดังกล่าวเพื่อพิจารณา ซึ่งคำร้องดังกล่าวจะต้องยื่นภายในกำหนดสามปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ตามที่ได้อ้างมาแล้ว

เมื่อได้รับคำร้องขอแล้ว ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้จ่ายค่าทดแทน หรือปฏิเสธคำร้องขอนั้น ศาลจะต้องรับฟังความเห็นของอัยการและผู้ร้องขอเสียก่อน และเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ศาลต้องส่งสำเนาคำพิพากษานั้นให้แก่อัยการและผู้ร้องขอด้วย⁹⁶

ในกรณีที่คำร้องขอค่าทดแทนมิได้ทำตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือคำร้องขอนั้น มีข้อบกพร่องที่ไม่สามารถแก้ไขได้ หรือที่ผู้ร้องขอไม่แก้ไขตามที่ศาลมีคำสั่ง รวมทั้งกรณีไม่ยื่นคำร้องภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ศาลจะต้องสั่งยกคำร้องนั้น⁹⁷

⁹⁴ The Criminal Compensation Law, Art.3.

⁹⁵ The Criminal Compensation Law, Art.6.

⁹⁶ The Criminal Compensation Law, Art. 14.

⁹⁷ The Criminal Compensation Law, Art.15.

แต่ในกรณีที่ศาลตรวจสอบคำร้องขอแล้วเห็นว่าถูกต้อง ก็ให้ศาลมีอำนาจพิจารณาคำร้องขอนั้นว่าสมควรจะได้รับค่าทดแทนหรือไม่ ในกรณีที่คำร้องขอมีเหตุผลอันสมควรที่จะได้รับค่าทดแทน ศาลจะตัดสินให้จ่ายค่าทดแทน ส่วนในกรณีที่คำร้องขอไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะได้รับค่าทดแทน ศาลจะไม่พิจารณาคำร้องขอนั้น กล่าวคือ ศาลจะสั่งยกคำร้องขอ⁹⁸ ซึ่งในกรณีนี้ผู้ร้องมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ทันที⁹⁹

เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จ่ายค่าทดแทนแล้ว ผู้ร้องขอมีสิทธิขอรับค่าทดแทนต่อศาลที่มีคำพิพากษาให้จ่ายค่าทดแทน¹⁰⁰ และห้ามมิให้มีการโอนหรืออายัดสิทธินั้น ไม่ว่ากรณีใดๆ¹⁰¹

ศาลจะกำหนดจำนวนค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา โดยพิจารณาจากโทษที่บุคคลนั้นได้รับมาก่อนดังกรณีต่อไปนี้¹⁰²

ก. กรณีโทษจำคุกหรือโทษที่เป็นการทำงาน ในส่วนที่เกี่ยวกับค่าเสียหายต่อการถูกจับกุม หรือการถูกคุมขัง จำนวนค่าเสียหายจะถูกกำหนดไว้ไม่น้อยกว่า 1,000 เยน แต่ไม่เกิน 9,400 เยนต่อวัน โดยให้คำนึงถึงจำนวนวันที่บุคคลนั้นได้รับโทษมา

ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหาย ศาลจะพิจารณาจากประเภทหรือลักษณะของการถูกคุมขังและระยะเวลา ความสูญเสียในทางทรัพย์สิน และประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้น รวมทั้งความเสียหายทางด้านจิตใจและร่างกาย ตลอดจนพฤติกรรมและการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลที่มีต่อผู้ถูกดำเนินคดีอาญา รวมทั้งพฤติกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข. กรณีโทษประหารชีวิต ในส่วนที่เกี่ยวกับค่าเสียหายสำหรับโทษประหารชีวิต ศาลจะจ่ายค่าเสียหายได้ไม่เกิน 25,000,000 เยนตามแต่ศาลจะเห็นสมควร ในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าความตายของผู้ถูกประหารชีวิตทำให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สิน ค่าเสียหายที่ชดใช้ให้อาจเพิ่มขึ้นอีก 3,000,000 เยนจากจำนวนของค่าเสียหายที่กล่าวไว้แล้ว

⁹⁸ The Criminal Compensation Law, Art.16.

⁹⁹ The Criminal Compensation Law, Art.19 ,23.

¹⁰⁰ The Criminal Compensation Law, Art.20.

¹⁰¹ The Criminal Compensation Law, Art.22.

¹⁰² The Criminal Compensation Law, Art.4.

ในการกำหนดจำนวนค่าเสียหายกรณีนี้ ศาลจะพิจารณาจากความสูญเสียในทางทรัพย์สิน และประโยชน์ในด้านต่างๆ ที่ได้เกิดขึ้นหรืออาจจะเกิดขึ้น อายุ สุขภาพ ความสามารถในการหารายได้ รวมถึงพฤติการณ์อื่นที่เกี่ยวข้อง

ค. กรณีโทษปรับ ในส่วนที่เกี่ยวกับค่าปรับ ศาลจะสั่งให้จ่ายเท่าที่ถูกรับรวมทั้งดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันที่ปรับจนถึงวันที่ศาลมีคำตัดสินให้จ่ายค่าทดแทน

ง. กรณีโทษริบทรัพย์ ถ้าสิ่งที่มีนั้นเป็นทรัพย์ที่อาจใช้คืนได้ก็ต้องคืนทรัพย์นั้นไป แต่ถ้าไม่ใช่ทรัพย์ที่อาจใช้คืนได้ ศาลจะสั่งให้จ่ายค่าเสียหายให้เท่ากับราคาทรัพย์ตามท้องตลาด โดยทั้งสองกรณีต้องรวมดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันที่มีการริบทรัพย์ไปจนถึงวันที่ตัดสินให้จ่ายค่าเสียหาย

อย่างไรก็ตาม กฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนนี้ไม่ตัดสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาที่จะฟ้องร้องเรียกค่าทดแทนภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐ (State Redress Law) หรือใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายอื่น ซึ่งหากผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้ใช้สิทธิเช่นนั้นและได้รับค่าทดแทนมาเป็นจำนวนเท่ากับหรือมากกว่าค่าทดแทนที่พึงจะได้รับตามกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนนี้แล้ว ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาย่อมหมดสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนอีก ในทางตรงกันข้าม หากจำนวนค่าทดแทนที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐหรือตามกฎหมายอื่นนั้นเป็นจำนวนน้อยกว่า ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาย่อมมีสิทธิได้รับเพิ่มเติมจนครบถ้วนตามจำนวนที่พึงจะได้รับตามกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนนี้¹⁰³

นอกจากนี้ เมื่อรัฐได้จ่ายค่าทดแทนให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนนี้แล้ว รัฐสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ตุลาการหรือเจ้าหน้าที่ผู้กระทำผิดต่อไปได้¹⁰⁴

จากแนวทางการเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายญี่ปุ่นที่ได้กล่าวข้างต้น อาจพิจารณาได้ว่าในประเทศญี่ปุ่นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายแก่จำเลยในคดีอาญาไว้ในกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนในคดีอาญาซึ่งแตกต่างหากจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันเป็นข้อแตกต่างจากในประเทศฝรั่งเศส

สำหรับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขอื่นๆ เกี่ยวกับการร้องขอค่าทดแทนนั้น ผู้มีสิทธิร้องขอค่าทดแทนได้แก่บุคคลที่ถูกจับกุมหรือคุมขังระหว่างการดำเนินคดีอาญา และต่อมาได้รับการยกฟ้อง

¹⁰³ The Criminal Compensation Law, Art.5.

¹⁰⁴ โปรดดู The Constitution of Japan Art.17 และ State Redress Law และ Law Concerning State Liability for Compensation Art.1.

โดยคำพิพากษาของศาล การพิจารณาคดีใหม่ หรือการอุทธรณ์พิเศษตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น หรือบุคคลที่ศาลพิพากษาว่าไม่มีความผิด ซึ่งได้รับโทษอาญาตามคำพิพากษาก่อนหน้าไปแล้วหรือถูกจำคุกตามมาตรา 11 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญา หรือบุคคลผู้ที่ถูกจับกุมโดยหมายจับ (Arrest under a Writ of Commitment) ตามมาตรา 484 ถึง 486 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การร้องขอค่าทดแทนตามกฎหมายฉบับนี้ นอกจากบุคคลที่ถูกจับกุมหรือคุมขังระหว่างการดำเนินคดีอาญาในกรณีต่างๆ จะมีสิทธิร้องขอด้วยตนเองแล้ว ยังมีการกำหนดให้สิทธิร้องขอตกแก่ทายาทในกรณีที่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญานั้นถึงแก่ความตาย ทั้งยังสามารถมอบอำนาจเป็นหนังสือให้บุคคลอื่นยื่นขอรับค่าทดแทนในฐานะตัวแทนได้ด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของบุคคลที่ถูกจับกุมหรือคุมขังระหว่างการดำเนินคดีอาญาอย่างเต็มที่ ในขณะที่กฎหมายประเทศฝรั่งเศสนั้นไม่ได้กล่าวถึงกรณีเช่นนี้ไว้

นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขที่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจปฏิเสธการจ่ายค่าทดแทนทั้งหมดหรือบางส่วนได้ในกรณีที่เห็นว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาดังกล่าวถูกฟ้อง ถูกจับ ถูกกักขังหรือถูกศาลพิพากษาลงโทษเพราะให้การเท็จในชั้นสอบสวนหรือในชั้นพิจารณา หรือเพราะปลอมแปลงพยานหลักฐานอื่นๆ และกรณีที่ผู้ร้องขอถูกดำเนินคดีอาญาหลายคดีพร้อมๆ กัน และศาลมีคำพิพากษายกฟ้องในคดีหนึ่ง แต่ในคดีที่เหลือนั้นศาลมีคำพิพากษาลงโทษ

ส่วนขององค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและออกคำวินิจฉัยการจ่ายค่าทดแทนนี้ได้แก่ศาล ซึ่งมีอำนาจวินิจฉัยให้จ่ายค่าทดแทนได้โดยมีการจำกัดจำนวนเงินที่จะจ่ายให้แก่ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาตามประเภทของโทษที่บุคคลนั้นได้รับ ทั้งนี้ คำวินิจฉัยให้จ่ายค่าทดแทนของประธานศาลอุทธรณ์ เช่นว่านี้อาจอุทธรณ์ได้ทันที

มีข้อน่าสังเกตว่ากฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าทดแทนในคดีอาญาของญี่ปุ่นนี้ไม่ได้มีบทบัญญัติในมาตราใดที่บัญญัติให้อำนาจศาลในการพิจารณาและออกคำวินิจฉัยการจ่ายค่าทดแทนไว้โดยตรง แต่อาจอนุมานได้จากบทบัญญัติโดยรวมของกฎหมายฉบับดังกล่าว